

Den ignorante presse

Hvad er egentlig en nyhed?

Da jeg for et kvart århundrede siden begyndte på "Hold S" på Journalisthøjskolen, kunne vi revolutionære, der ville bruge journalistikken som et våben i klassekampen, mantraet udenad: "En nyhed er noget, nogen ikke vil have frem i lyset. Alt andet er reklame."

Sandheden skulle frigøre samfundet.

Men der eksisterede flere definitioner. På Journalisthøjskolen, som dengang mestendels var bemanded med lærere, der havde haft en lovende karriere inden for den socialdemokratiske presse, men som ved skæbnens mangel på gavmildhed var endt i betonbunkerens i Århus, lærte vi noget andet og mere. En af de få lærere, der havde begået en bog om faget (Kaj Asmussen og Mogens Meilby: *Før deadline. Dagbladsjournalistikkens grundtrin*. DJH 1977, s. 37), docerede, at presseforskere mente noget forskelligt. Og han sluttede af med at citere, hvad DR havde nedfældet som sine retningslinjer i 1973.

Hvor er det interessant at læse igen anno 2007:

"Nyhedsafdelingerne har både ret og pligt til at anlægge væsentlig-

hedskriterier, som lægger mere vægt på stedfundne begivenheders virkelige betydning og samfundsmæssige implikationer end på oplysninger, der blot måtte tilfredsstille en eventuel sensationstrang eller nysgerrighed hos modtageren."

Halløj, monstro denne tankegang stadig er rettesnor i den ny DR-By? Virkeligheden skal prioriteres højere end sensationslyst, mente man for 34 år siden, og man så genordighederne ved en så fornem målsætning stift i øjnene. For videre står der:

"Et væsentlighedskriterium modvirker en uønsket sensationalisering og trivialisering af nyhedsformidlingen, men det stiller til gengæld store krav til nyhedsformidlernes evne og vilje til gennem forklaringer og baggrundsstof at skabe sammenhænge mellem nyhedsstrømmens ofte fjerne og abstrakte begivenheder og den hverdagsverden, som den menige lytter og seer kender og færdes i."

Javel, ja. Det kræver altså 'evne og vilje' at fortælle om, hvordan verden i virkeligheden ser ud. Den nøgne verden. Kloden uden distraherende detaljer, der truer med at dominere billedet.

Og man betonedede i sit redaktionelle credo, at der ifølge sagens natur var tale om "ofte fjerne og abstrakte begivenheder".

Verden var rent faktisk bedre dengang.

Hvis jeg må have lov til at komme med et illustrativt eksempel, har jeg netop barslet med en bog om Congo, og hovedpointen i den er, at det er uforståeligt, at hverken medier eller private nødhjælpsorganisationer kerrer sig om den kæmpemæssige stat, hvor knap fire millioner mennesker er døde i løbet af fem år – det største tabstal siden 2. Verdenskrig.

Syv udenlandske hære samt Congos regeringshær har kæmpet i 'Afrikas 1. Verdenskrig' om kontrollen over diamanterne, gullet, kobberet, uranen og det efterspurgte mineral *coltan*, som bruges til mobiltelefoner og Playstation. Krigen fandt sted fra 1998 til 2003, men i de østlige provinser, som jeg sidste år rejste igennem, er freden langt fra brudt ud. Der dør stadig hver dag 1.200 mennesker på grund af kamphandlinger.

De store tabstal er ikke afstedkommet af faldne på slagmarken, men på grund af at folk er flygtet fra krigshandlingerne – og dermed fra deres marker og husdyr. De har gemt sig i de uendelige skove og lidt en stille død af mangel på enkle nødhjælpsartikler som mad, medicin og rent vand. Fire millioner mennesker har udåndet, uden nogen bemærkede det.

Og hvorfor?

Mit svar er lige så fyldestgørende som enhver anden, der studser over nyhedsformidlingen.

Men før jeg kommer med nogle bud eller citerer andres, vil jeg gerne henlede opmærksomheden på, hvor årvågen pressen var førhen.

I begyndelsen af 1900-tallet rejste der sig en veritabel folkebevægelse i England, USA og flere andre vestlige lande mod den belgiske Kong Leopold II.

Han havde ved Berlin-konferencen i 1885 fået tildelt Congo af de stater, deriblandt Danmark, der var med ved det hesteskoformede forhandlingsbord, hvor man delte Afrika op. Kongen, der aldrig selv satte sine lange ben i 'Fristaten Congo' ejede landet, som vi andre ejer et sommerhus.

Han iscenesatte et rædselsregime, der skulle sikre, at han tjente latterligt høje summer på at tvinge congoleserne til at tappe gummi, som skulle sælges til de ivrige oversøiske aftagere. Skotten John B. Dunlops opfindelse til at polstre hjulene på cykler og biler var blevet populær, og Congo var et af de få steder, hvor der fandtes let tilgængelig gummi.

Congo blev den mest profitable af alle afrikanske kolonier, takket være Leopold II's håndgangne mænd, der tvang congoleserne til at tappe gummi, og opfyldte de ikke deres kvoter, blev de aflivet – eller i bedste fald fik de deres hænder hugget af.

Omkring 10 millioner mennesker døde, og det var først og fremmest

NOTER I MARGINEN

beretninger fra missionærer, der åbnede øjnene og tændte harmen hos avislæserne verden over, takket være englænderen Edmund D. Morel. Han solgte artikler, baseret på vidnesbyrd fra missionærer og andre sandhedskærlige vidner til massakrerne, til pressen, og de knusende kendsgerninger gjorde, at en folkebevægelse blev vakt, og få år efter tvang offentligheden i form af politiske flertal det belgiske parlament til at købe Congo af Kong Leopold, så blodbadet kunne bringes til ophør.

Pressen kendte sin besøgstid dengang. Uden den intet stop for slagteriet.

Da jeg var barn, otte-ni år gammel, hørte jeg om aftenen *Pressens Radioavis*, hvor autoritative stemmer nævnte en række uforglemmelige navne i en fjern krig: Moïse Tshombe. Katanga. Dag Hammar-skjöld. Mobutu. Og Lumumba.

Patrice Lumumba var det store håb i Congo, som blev tilintetgjort af mordere på foranledning af Belgien og CIA. Lumumba vandt valget, da landet fik sin selvstændighed, men den gamle kolonimagt ville nødtigt overlade de enorme rigdomme til uuddannede personer, ligesom CIA var sikker på, at Lumumba var kommunist.

Mordet på Lumumba og belgiernes forsøg på at løsrive den rigeste provins af alle, Katanga, var på forsiden af aviserne dengang i 1960'erne, selv om Congo lå fjernt, og man skulle bruge mindst en halv

dag på at sende en artikel via telex eller fragte filmruller, der skulle fremkaldes, hjemover til redaktionen.

Men pressens bevågenhed gav resultater. FN udstationerede en kæmpemæssig styrke, og i mange storbyer verden over brød der demonstrationer ud i protest mod henrettelsen af Lumumba. Også i danske medier bølgede debatten heftigt, især fordi en yngre bibliotekar ved navn Jørgen Schleimann, som netop havde været i Congo og rapporteret til dagbladet *Information*, rettede skarpe angreb på FN, Belgien og USA.

Schleimanns pen spruttede af raseri i en sådan grad, at hans artikler blev forsynet med en redaktionel note om, at redaktionen ikke delte hans meninger.

Pressen har således to gange haft afgørende betydning for Congos historie.

Men i dag, trods internet og billige flypriser, har interessen for Congo aldrig været så ringe. Uhyre få redaktører vil i ædru tilstand foreslå at sende en medarbejder til Congo.

Nogle forklarer, at vi er midt i en såkaldt forbrugsfest, og festens natur er den, at man hygger og morer sig med ligesindede, og at man ifølge sagens natur ikke bekymrer sig om dem, der ikke er inviteret. Eller vender sig væk fra selskabet og kikker ned på gaden, hvor posedamen ligger og sover.

TV-redaktørerne siger, at seerne

zapper væk, hvis der kommer anmassende billeder af lidende afrikainere på skærmen; derimod bringer de gerne reportager om Afrikas dyreliv.

Nødhjælpsorganisationerne melder, at de oplever en 'giver-træthed', når ordet Afrika nævnes.

Den ene statschef efter den anden basunerer, at nu skal Afrika hjælpes, og at de personligt vil marchere i spidsen. Det giver dem stemmer hos venstreorienterede og kvinder, men statscheferne glemmer i sjælden upåagtet grad at føre deres ord ud i handling.

Alle har en forklaring på tingenes tilstand.

Men hvis man lader hensynet til medmenneskelige holdninger ligge, kan man indvende, at det skader demokratiet, når man – og aldrig har vi været så højt uddannede – ikke

får at vide, hvordan verden ser ud. Hvis Danmark, som bebudet, skal føre en aktiv udenrigspolitik, kan vælgerne ikke føre en kvalificeret diskussion, hvis de ikke aner noget om, hvad der foregår i de lande, hvor 2/3 af menneskeheden bor. Og i Hal Kochs fædreland ved vi, at i et demokrati er det ikke afstemningen, men debatten, der er det vigtigste.

Men det kræver, som konstateret i DR for 34 år siden, både 'evne og vilje.' Og i dag: krav fra pressens brugere om ikke at blive anset for rene ignoranter.

*Øjvind Kyrø, forfatter og journalist.
Han har netop udsendt bogen Congo:
"Farezone 5. En rejse gennem verdens
største krigsskueplads." People's Press,
2007.*